

PESAH
5767

„Ma niștana, halaila haze?”

Sederele colective din Capitală și din provincie au demonstrat că fiecare celebrare a sărbătorii de Pesah este un reînnoit prilej de regășire identitară, de meditație despre sensul istoriei poporului evreu. Au fost seri care au demonstrat că stă în puterea noastră să ne apărăm dreptul la independență și suveranitate asupra țării dobândite, consecință a ieșirii din robie, după 40 de ani de rătăcire, înainte de a intra în Tara Promisă. Idee cu reverberații de stringență actualitate, dacă ne gândim că, de 59 de ani, de când a fost proclamată independența Israelului modern, am fost și suntem nevoiți să facem față atâtor confruntări armate cu state arabe, cu mișcări extremist-islamice care neagă existența Israelului. În acest spirit a venit și urarea de Hag Pesah Sameah, rostită, în numele conducerii F.C.E.R., de președintele Federației, dr. Aurel Vainer, care a accentuat asupra ideii de unitate. Unitatea ne-a ajutat să învingem toate vicisitudinile istoriei, din momentul în care Dumnezeu, prin intermediul lui Moșe Rabeinu, ne-a scos din Egipt, până azi. Totodată, vorbitorul a evidențiat faptul că numai eliberarea din robie și obținerea statutului de națiune, al cărei act de naștere îl sărbătorim de Pesah, au permis primirea, în anii peregrinărilor prin deșert, a Tabloulor Legii, primul cod de etică al umanității. Au fost puse în valoare nu numai interconexiunea între cele două evenimente, eliberarea din sclavie și Cele Zece Porunci dăruite pe Muntele Sinai, ci și deschiderea spre universalitate a Pesah-ului. Un element de nouitate a fost acela că, anul acesta, numeroși prieteni neevrei – personalități ale vieții socio-culturale, oameni ai Bisericii, parlamentari, diplomați - au participat alături de noi la sărbătoarea libertății. Tutorul președintelui F.C.E.R. le-a adresat calde mulțumiri.

Unitate, interacțiune, libertate-etică, universalism

Nevoia de purificare interioară

Esențialele semnificații ale primului nostru pas ca națiune, confrunțați „cu Marea Roșie a istoriei”, metaforă pentru situațiile-limită, de-a lungul unei zbuciumate istorii, din clipa eliberării până în zilele noastre, au fost luminate de Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, mesaderul serilor de Seder colectiv de la București. Seder înseamnă Ordine, Seder Nacht - stare de veghe, în care semnul de întrebare (*Ma Niștana*) este punctul de pornire al epopeii din *Hagada sef Pesah*. Cele trei simboluri se extind dincolo de sărbătoare, devenind constante ale modului nostru de a fi, de a acționa: suntem un popor care pune întrebări nelăsând ome-nirea să doarmă, în speranța că ordinea, armonia, moralitatea vor prevala cândva asupra dizarmoniei. Pesah este și sărbătoarea reînnoirii în natură (împri-măvărarea) și în mentalitatea umană (fiecare generație trebuie să se simtă ea însăși adoma strămoșilor ei, foștii robi deveniți oameni liberi). Dar atât în natură cât și în ființa umană, lucrurile sunt mai complicate. Există reveniri ale frigului iernii în lunile de primăvară, după cum sclava sufletească, cu diverse denumiri de-a lungul istoriei umanității, mai persistă în om. În acest sens, serile de Seder au acțiune terapeutică. Nevoia de purificare interioară a fost pivotul comentariilor făcute de Rabinul *Ehrenfeld*.

prin nemuritoarele cântece de Seder – *Halaila Haze* (mai întâi, intonat de doi copii israelieni, participanți la Sederul nostru), *Daieinu*, *Adir Hu*, *Ehad Mi Iodea* și câte altele - interpretate de prim-cantorul *Iosif Adler* și reluate de corul tineretului evreu (*dirijor - Bogdan Lifșin*). Sărbătoarea libertății este strâns legată de latura activă a istoriei poporului nostru, în pofida inclinației unora de a accentua asupra laturii ei contemplative. Conștiința identității naționale s-a cristalizat în aceeași măsură prin păstrarea moștenirii spirituale cât și prin puterea faptelor. Așa cum explică, în preambulul Sederului, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, lectura *Hagadei* are ca punct de pornire *Ma Niștana*. - „Prin ce se deosebește această noapte de celelalte nopți ale anului?”, întrebare pusă de cele patru ipostaze ale fiilor de care amintește Hagada: înțeleptul, nelegiuitul, naivul și cel care nu știe să întrebă. Fiecare ipostază este, de fapt, o alegorie despre raporturile evreilor, în decursul a patru generații, față de tradiție: 1. Bunicul practicant 2. Fiul ateu; 3. Nepotul neștiutor, dar interesat de tradiție; 4. Strănepotul ignorant. Este parabola care

Cei patru fii – alegorie a raportului față de tradiție al generațiilor

Există câteva teme centrale de meditație la care ne invită să reflectăm *Hagada*, ori de câte ori o redeschidem, în serile de Seder: ● Cum trebuie să gândesc un om care vrea deașce un om care vrea libertatea. ● Cum să-și cucerească libertatea. ● Cum să se elibereze de mentalitatea de sclav. Și Rabinul *Abraham Ehrenfeld* a pus în valoare indubitabilul sens educativ al serilor de Seder: implinind o importanță *mițva*, așa cum își găsește ea expresie în *Exodus* (13,8). „Să spui atunci [în fiecare an - n.r.] fiului tău: «Aceasta este reamintirea celor înfăptuite de Dumnezeu pentru

„O seară a bucuriei”

● **CARMEN DIMITRIU:** „A fost o seară a bucuriei de a mă reîntâlni cu oamenii care-mi sunt dragi și cu care îmi face plăcere să stau de vorbă. A fost o seară a rememorărilor, fiindcă m-am gândit la prietenii care nu mai sunt. A fost o expresie a solidarității tuturor oamenilor de bună credință în fața fundamentalismelor generatoare de conflicte. O seară dedicată păcii și speranței”.

● Preot prof. univ. dr. **EMILIAN CORNÎTESCU:** „Am trăit un moment în care materia și spiritul conlucrează, așa cum lumânarea care arde este, deopotrivă, materie și spirit. De aceea, Seder înseamnă Ordine. Fie ca Ordinea instituită de Dumnezeu, unul și același pentru toți fiii săi, să doarmă pe pământ. Iar curcubeul armoniei, al buneii colaborări interetnice, dialogul religiozilor, respectul reciproc între oameni de toate neamurile și confesiunile să prevaleze asupra urii și violenței”.

● **VICTOR BABIUC**, președintele Camerei de Comerț și Industrie a României: „Am trăit cu emoție itinerarul în care ne-a fost ghid Rabinul dvs. Am gustat cu sfințenie din plantele amare și «pâinea săracă»,

amintind de robia faraonică și de graba cu care foștii sclavi au ascultat de Moise, ridicându-se toți ca unul să plece din Egipt și nemaivând timp să coacă pâinea. Este aici un gând adânc despre faptul că marea istorie se întemeiază pe acte de sacrificiu, pe rezistență în fața tiraniei și pe afirmare a demnității umane”.

● **IONIȚĂ ȘTEFAN**, director în Ministerul Culturii și Cultelor: „A fost prima dată când am participat la o seară de Seder. Am fost deosebit de impresionat de unitatea de gândire și simțăminte a întregii asistențe. Și, în același timp, am înțeles mai bine frățietatea care trebuie să existe între oameni, indiferent de neam, de confesiune, pentru că toți avem același Dumnezeu iar nevoia de libertate este universală”.

● **ȘTEFAN POPA**, președintele Camerei de Comerț și Industrie a Municipiului București: „M-am bucurat să trăiesc alături de dvs. acest eveniment, să mă întâlnesc cu oameni care-mi sunt prieteni. A fost o seară care m-a făcut să trăiesc mai intens sentimentul ecumenic, să înțeleg mai profund cât de importantă este schimbarea de mentalitate a omului,

de la condiția de sclav la aceea de om liber. Am întrezărit, ascultând comentariile făcute de domnul Rabin, o lume a prieteniei și a bunăvoinței, pe care o așteptăm toți”.

● **ALEXANDRINA POPA:** „La cele spuse de soțul meu, doresc să adaug că nepoțica noastră învață la Școala «Lauder» și că, datorită ei, suntem, poate, mai familiarizați decât alții, asupra însemnătății acestei sărbători, pentru că ea, nu numai că ne povestește ce învață acolo, dar, printre lecțiile pe care le are de pregătit, sunt și cele legate de tradițiile evreiești”.

● **CONSTANTIN RĂȘNOVEANU**, vice-președintele Camerei de Comerț și Industrie a Municipiului București: „Mulțumesc conducerii Federației și a comunității bucureștene pentru că m-a invitat, pentru modul în care a organizat acest eveniment. Este demn de admirat felul în care o comunitate mică, așa cum este a dvs., știe să-și mențină atât de frumos tradițiile, să le respecte. Totul a fost și solemn și plin de savoare, și subtil și cu accente de umor. Am simțit că mă aflu printre prieteni”.

subliniază că temelia evreității este transmiterea moștenirii spirituale către generațiile care vin.

„Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secerai”

este, întotdeauna, productivă. Comentarii la Hagada ale Rabinului *Abraham Ehrenfeld* au fost ilustrate prin lecturi în ebraică și traduceri în română de lideri ai F.C.E.R. și C.E.B. Unul din popasurile de gând ale mesaderului a fost *Had Gadia*, cântec - parabolă despre datoria de a nu rămâne indiferenți atunci când se săvârșesc crime împotriva unor vieți nevinovate și mod de familiarizare cu una din direcțiile fundamentale ale iudaismului: cultul vieții. „Și a venit Dumnezeu și a tăiat ingerul morții...!”. Așa sună versetul final din *Had Gadia*. Este un cântec despre supremația perpetuă a vieții și perspectiva vremurilor mesianice, perspectivă devenită mai vizibilă prin metafora celui de-al cincilea pahar, destinat lui *Eliahu Hanavi*, vestitorul acelor vremuri. Momentele grave ale Sederului - istoria plină de dramatism a exodului - au fost contrabalansate de clipe de destindere, din care n-a lipsit tradiționalul „furt” al *aficomani*-ului, „negociat” apoi spre returnare. Evrei bucureșteni și prieteni ai lor împărtășind aceeași convingeri umaniste, au retrăit împreună tot ceea ce înseamnă dreptul la libertate exterioră și lăuntrică: prima victorie împotriva unui sistem social dictatorial, atât de tulburător exprimată în cuvintele, devenite cântec, ale Psalmului 126: „Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secerai!” Serile de Seder 5767 au readus, în memoria activă a celor vârstnici, momente dragi: serile de Seder ale copilăriei. Iar celor tineri le-au întărit conștiința unei datorii de împlinit, a unei concepții de viață de transmis.

Mulțumiri organizatorilor

pus pricepere, energie, suflet pentru a asigura calitatea mesei de Seder în toate comunitățile unde există restaurantele rituale, minunatelor gospodine care au pregătit masa de Seder, cu preparatele culinare specifice, pretutindeni unde nu au existat asemenea restaurante, voluntarilor sociali din Capitală și din provincie. Mulțumiri speciale - organizatorilor celor două seri de Seder în Capitală și tuturor organizatorilor de Seder din țară, tinerilor, *melamidim-ilor*, dirijorilor care au cântat și încântat sufletele participanților de toate vârstele.

IULIA DELEANU

În comunitățile din țară

ORADEA
Lupta pentru tradiție

Comunitatea Evreiască din Oradea a celebrat Seder Pesah în acest an în două seri, în care Restaurantul ritual al comunității a fost arhiplin. Celebrarea a fost precedată de rugăciunea din Sinagoga Ortodoxă, oficiată de domnul *Gershon Schwartz*, cel care, la cei 95 de ani ai săi, conduce în continuare numeroase servicii religioase ale comunității. La masa de Seder, binecunoscutul cor a interpretat melodii tradiționale, iar tânărul rabin *Ytzahak Szy*, care își desfășoară acum activitatea în Oradea, a oficiat ceremonia tradițională care amintește de ieșirea din robia egipteană a poporului evreu. Repetată mereu, și totuși mereu inedită prin legătura sa cu prezentul, istoria eliberării noastre fizice și spirituale este o prilej permanent pentru a ne aminti valorile perene ale iudaismului. Acest lucru a fost subliniat și de președintele comunității, ing. *Felix Koppelman*, cel care a avut și bunăvoința să ne relateze despre cele mai recente evenimente ce au avut loc la Oradea. Domnia n-a vorbit despre faptul că această comunitate a fost onorată să îl aibă în mijlocul ei, la sărbătoarea de Pesah, pe domnul *Halmos Sandor*, profesor la Institutul Rabinic din Budapesta. Cu același prilej, președintele Comunității ne-a relatat despre redeschiderea, după 40 de ani, a *Mikvei* (baia rituală), realizată de la standarde moderne și care așteaptă ca evreii din municipiul de pe Cris, dar și cei care vizitează orașul să îl treacă pragul. Investiția aceasta, menită să redea Comunității unul dintre locurile importante în Cultul Mozaic, a fost realizată din sponsorizarea Rabinului Tobias din Israel (80%) și cu o contribuție de 20 de procente a obștii locale.

TÂRGU MURES
Despre neuitare

Președintele Comunității din Tg. Mures, *Alexandru Ausch*, a oficiat, în acest an, atât serviciul religios, cât și ceremonia de Seder Pesah. În fiecare seară s-au întâlnit câte 80 de persoane pentru a celebra împreună și pentru a-și aminti, cu această ocazie, de Darul Supraviețuirii pe care Dumnezeu l-a oferit Poporului Evreu, o dată cu eliberarea sa din Mițram (Egipt). Printre invitați s-a aflat o familie din Viena, poștită special pentru acest eveniment, și *David Blum*, din Statele Unite, cel care și-a făcut o datorie de conștiință din refacerea Sinagogii din Sighișoara. O prezență inedită, în spiritul ecumenismului, a fost cea a Maicii *Ileana*, din Ordinul Carmelitelor de la Mânăstirea Stănceni, care a fost interesată de felul în care comunitatea evreiască sărbătorește Pesahul.

● La **PLOIEȘTI**, 34 de persoane, membri ai Comunității și invitații lor, au participat la seara de Seder, care s-a desfășurat în frumoasa clădire a sinagogii. Organizatorii - generația de mijloc - au depus eforturi și i-au adus la această masă și pe asistații Comunității. Ceremonia religioasă a fost condusă de *Gilu Iufțaru*, președintele Comunității, iar dna *Adela Herdan* a citit mesajul președintelui F.C.E.R. După desfășurarea părții religioase, cei prezenți au putut să se bucure de o masă de Seder „ca la carte”, cu toate băuturile ce se consumă în această seară.

● La Sederul de la **SIGHETU MARMĂȚIEI** au fost prezente 81 de persoane, din oraș și din comuna în care mai trăiesc coreligionarii de-ai noștri, ca și invitații, prieteni apropiați ai Comunității. Masa s-a desfășurat într-un frumos spațiu, la restaurantul unui motel din apropiere. Oficiantul de cult, *Simion Leitznier*, s-a ocupat de partea religioasă a evenimentului, iar președintele, ing. *Hari Markus*, a vorbit despre semnificația sărbătorii. Masa, în care un loc important l-a ocupat supra cu găluști de maț, a fost pregătită de personalul motelului, cu respectarea strictă a cașrutului.

● La **ROMAN**, cele 25 de persoane prezente la masa de Seder au avut parte de un meniu bogat și variat. Sărbătoarea s-a desfășurat în incinta sinagogii, iar *Hagada* a fost citită de oficiantul de

● **VARUJAN PAMBUCCIAN**, președintele Grupului Parlamentar al Minorităților Naționale: „Mi-a făcut plăcere să particip la Sederul comunității dvs., pe care o apreciez sincer, pentru trecutul și pentru prezentul ei, pentru oamenii față de care încerc, de multă vreme, un sentiment de adevărată prietenie. Până acum am participat la manifestări laice. Dar, de data aceasta, mi-a fost transmis, prin interpretările rabinice, prin cântecele copiilor, și un fior de sacralitate. Am simțit cum ies din cotidian, a fost un moment de înălțare sufletească”.

● **AURELIAN AGURIDĂ**, masterand la Institutul Teologic: „Deși particip pentru prima dată la un Seder, am senzația că mă aflu între cunoscuți, poate și pentru faptul că una dintre preocupările mele principale este studiul *Vechiului Testament*. Este foarte interesant ritualul sărbătorii de Pesah, pentru că te inițiază nu numai asupra unui moment de mare însemnătate al istoriei evreilor, ci și asupra unei concepții despre demnitate, luptă, rezistență, care explică supraviețuirea multimilenară a acestui popor”.

Evreii și prietenii lor au petrecut împreună seara de Seder

CLUJ-NAPOCA
Melodii și cuvinte întru amintire

Corul Comunității, dirijat de *Ecaterina Halmos* și acompaniat de violonistul *Vasile Socea*, a însoțit sărbătorirea cu melodii care povestesc *Hagada*, ne amintesc de valoarea libertății și Măreția lui Dumnezeu, care și-a condus poporul spre Tara Promisă. Printre invitați s-au numărat profesori ai Institutului de Studii Iudaice din Cluj și prieteni neevrei ai comunității, care vin mereu cu plăcere la evenimentele pe care această obște le organizează.

LUGOJ
Experiența Credinței și Libertății

această importantă celebrare a calendarului Iudaic. Așa cum ne relatează președintele acestei Comunități, ing. *Ivan Bloch*, atmosfera a fost deosebit de plăcută, iar cuvintele din mesajul Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, căruia i-a dat citire, au trezit o reală emoție în rândul participanților. *Victor Lowenfeld*, oficiant de cult, a condus rugăciunea tradițională a sărbătorii. Cu maț, ierburii amare și un pahar de vin, evreii din Lugoj au încercat să-și retrăiască, asemeni evreilor din întreaga lume, experiența Credinței și Libertății.

SATU MARE
Întoarcere acasă...

Președintele Comunității Evreilor din Satu Mare, *Nicolae Decsei*, ne-a relatat despre Seder Pesah, la care, în cele două seri, au participat câte 60 de persoane. Ceremonia, desfășurată în Clubul comunitar, a fost condusă de *George Benedek*, venit, împreună cu familia de la Paris, pentru acest eveniment. Se pare că rădăcinile sătmărene sunt suficiente de bine implantate în inimile celor care se trag din această obște, mare și roditoare odinioară...

cult *Herman Strul Ioina*. În deschiderea ceremoniilor, prof. *Iancu Wexler*, președintele Comunității, a vorbit despre semnificația sărbătorii și a dat citire mesajului președintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer. Bucatele, pregătite la Restaurantul ritual din Bacău, au cuprins „delicatesuri”, cum ar fi salata de ficat, iar după felurile tradiționale, a urmat și un tort.

● La **SIBIU**, au fost organizate două seri de Seder, cu o participare totală de 50 de persoane, membri ai Comunității și invitați, reprezentanți ai Forumului German, ai Bisericii Evanghelice, comunității elene și ziarelor de limbă germană și maghiară din oraș, care au relatat pe larg despre eveniment. Ceremoniile s-au desfășurat la noul sediu al Comunității. Oficiantul de cult, *Arnold Rivern*, a dat citire *Hagadei*, iar președintele, ing. *Otto Deutsch*, a vorbit despre semnificația și tradițiile acestei sărbători. Doamnele din comunitate au pregătit toate felurile tradiționale, foarte apreciate fiind și aici supra cu găluști de maț.

● Seara de Seder, cu toate obiceiurile ei, a constituit o noutate pentru noi membri ai Comunității din **PITEȘTI**, care au recunoscut că au participat pentru prima dată la un astfel de eveniment. 30 de persoane, membri ai Comunității și invitați, printre care reprezentanți ai comunităților armeană și elenă, au fost prezenți la sărbătorirea ieșirii evreilor din Egipt. Au fost rostite binecuvântări, președintele, ing. *Aurel Davidovici*, dând citire

* Peste 250 de persoane s-au reunit în total, în cele două zile în care a fost oficiat Seder Pesah, în cadrul Comunității Evreilor din Cluj Napoca. Despre însemnătatea, tradițiile și felul în care este celebrat Pesah au vorbit, cu această ocazie, președintele interimar al comunității, prof. *Nicolae Kallos*, și publicistul *Vasile Grunea*.

Casa de rugăciune a Comunității Evreilor din Lugoj a fost plină, în prima seară a Sărbătorii de Pesah, cu toți cei ce au vrut să trăiască împreună această importantă celebrare a calendarului Iudaic. Așa cum ne relatează președintele acestei Comunități, ing. *Ivan Bloch*, atmosfera a fost deosebit de plăcută, iar cuvintele din mesajul Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, căruia i-a dat citire, au trezit o reală emoție în rândul participanților. *Victor Lowenfeld*, oficiant de cult, a condus rugăciunea tradițională a sărbătorii. Cu maț, ierburii amare și un pahar de vin, evreii din Lugoj au încercat să-și retrăiască, asemeni evreilor din întreaga lume, experiența Credinței și Libertății.

● **BOTOȘANI**. Sederele colective de la Restaurantul ritual l-au avut ca mesader pe *Liviu Goldemberg*. Președintele Comunității, *Josef David*, a mulțumit enoriașilor și invitaților - oficialității locale, reprezentanți ai presei - pentru participare și a luminat principalele semnificații ale sărbătorii. Neopata mesaderului, *Carla Goldemberg*, a pus cele patru întrebări. Corul, dirijat de *Emil Mandric* și pregătit de prof. de Talmud *Tora, Gustav Finkel*, a însuflețit atmosfera.

● **BRAȘOV**. După serviciul divin de Pesah în templu, a urmat Sederul organizat la Restaurantul ritual, unde hazanul *Haim Berger* și corul tinerilor evrei brașoveni au dat strălucire sărbătorii prin muzică. Președintele Comunității, ing. *Tiberiu Roth*, a făcut interesante incursiuni în Istoria iudaismului, pornind de la textul *Hagadei*. A fost o participare bogată: un mare număr de evrei brașoveni și invitați neevrei: reprezentanți ai Primăriei, Prefecturii, ai unor culte, ai mass media.

● **ALBA IULIA**. Preparatele culinare specifice sărbătorii au fost pregătite de doamnele *Letitia Marcovici* și *Juliana Farkas*. Mesader a fost un investitor israelian, *Marius Gedalia*. Și fiica lui, *Livred Gedalia*, și-a adus contribuția la buna desfășurare a ritualului de Seder. Mesaderul a citit din *Hagada* în irvit iar dr. *Mihail Tanner* și *Adrian Lovinescu* - în română.

● **CRAIOVA**. Printre participanții la Seder s-au numărat mulți evrei craioveni, dar și din Băilești, Turnu Severin. Au venit, la invitația comunității, președintele Consiliului Județean Dolj, *Ion Proteasa*, reprezentanți ai unor culte, profesori și studenți de la Facultatea de Iudaistică. Mesader a fost prof. *Iancu Isidor*. Comentariile despre istoria poporului evreu, pornind din *Hagada sef Pesah*, au fost făcute de președintele Comunității, prof. univ. dr. *Corneliu Sabetay*. Întrebările copiilor și cântecele lor au însuflețit atmosfera. În ultima zi de Pesah, la *Izkor*, au fost pomeniți și soldații israelieni căzuți în războaiele de apărare a Israelului.

● **GALAȚI**. Sederele colective, de la Restaurantul ritual, au atras participarea a numeroși evrei gălățeni, oaspeți braileni, invitați din partea presei locale, care au reflectat sărbătorirea Pesahului chiar în zilele următoare. Mesader a fost oficiantul de cult *Elias Ceaușu*, binecuvântarea lumânărilor de Pesah a fost făcută de prof. *Violeta Blumer*. Președintele Comunității, *Sorin Blumer*, a relevat cele mai importante semnificații ale sărbătorii și a mulțumit tuturor

● **BISTRITA**. Președintele Comunității, *Fredî Deac*, a citit și mesaderul Sederului, care a avut loc la sediul comunitar. Preparatele tradiționale de Pesah au fost pregătite de gospodine, membre ale comunității.

● **DOROHOL**. Mesader a fost președintele Comunității, prof. *Iancu Isidor*, care a vorbit în fața enoriașilor și a unor prieteni neevrei despre epopeea eliberării din robia egipteană, despre semnificațiile fiecărui simbol gastronomic de pe platoul de Pesah, ale primei porucii din Decalog: „Eu sunt Domnul Dumnezeu tău, care te-a scos cu braț puternic din casa robiei”. „Este cea mai

TIMIȘOARA
Călătorie (cu viză...) spre vremea eliberării

Cele două celebrări de Seder Pesah de la Timișoara au adus împreună, în sala Restaurantului Ritual al Comunității, copii, tineri și vârstnici, membri ai comunității și oaspeți. De mult se auzise că un domn din Statele Unite, sprijinit prin efortul *JOINT*, va oficia prima seară și interesul se manifesta și în acest sens. Într-adevăr, după cuvintele de deschidere și citirea mesajelor din partea Marelui Rabin *Menachem Hacohen* și a conducerii F.C.E.R., de către președintele Comunității, dr. *Paul Costin*, oaspetele - jurnalistul american *Steve Lipman* - a invitat asistența la o călătorie. Pașaportul și viza, însoțite de un voluminos ghid de călătorie, au fost primite de fiecare dintre participanți. Din Egiptul sclaviei, prin deșert, spre Tara Promisă, actualul Israel, ei

au putut voiaja printre povești și pilde, trecând prin acea ordine tradițională a paharelor de vin și alimentelor, prin binecuvântările și mulțumirile pentru Creator. A doua seară a fost condusă de oficianții de cult *Andrei Gidali* și *Solomon Rosenblum*, din Timișoara, acompaniați, în momente ale citirii *Hagadei* (ca și în prima seară), de corul Comunității. „Ma niștana halaila haze mikol haleilot?“, au întreat câțiva copii. Iar dintre ei, chiar și cel mai mic și cel mai emoționat, *Andrei Wiesel*, în vârstă de numai patru ani, a reușit să stărnească aplauze după ce a rostit tradiționalele întrebări și răspunsuri, în ebraică și română, fără greșelă.

LUCIANA FRIEDMANN

importantă, fiindcă libertatea este valoarea supremă a omului”, a comentat mesaderul.

● **BOTOȘANI**. Sederele colective de la Restaurantul ritual l-au avut ca mesader pe *Liviu Goldemberg*. Președintele Comunității, *Josef David*, a mulțumit enoriașilor și invitaților - oficialității locale, reprezentanți ai presei - pentru participare și a luminat principalele semnificații ale sărbătorii. Neopata mesaderului, *Carla Goldemberg*, a pus cele patru întrebări. Corul, dirijat de *Emil Mandric* și pregătit de prof. de Talmud *Tora, Gustav Finkel*, a însuflețit atmosfera.

● **BRAȘOV**. După serviciul divin de Pesah în templu, a urmat Sederul organizat la Restaurantul ritual, unde hazanul *Haim Berger* și corul tinerilor evrei brașoveni au dat strălucire sărbătorii prin muzică. Președintele Comunității, ing. *Tiberiu Roth*, a făcut interesante incursiuni în Istoria iudaismului, pornind de la textul *Hagadei*. A fost o participare bogată: un mare număr de evrei brașoveni și invitați neevrei: reprezentanți ai Primăriei, Prefecturii, ai unor culte, ai mass media.

● **ALBA IULIA**. Preparatele culinare specifice sărbătorii au fost pregătite de doamnele *Letitia Marcovici* și *Juliana Farkas*. Mesader a fost un investitor israelian, *Marius Gedalia*. Și fiica lui, *Livred Gedalia*, și-a adus contribuția la buna desfășurare a ritualului de Seder. Mesaderul a citit din *Hagada* în irvit iar dr. *Mihail Tanner* și *Adrian Lovinescu* - în română.

● **CRAIOVA**. Printre participanții la Seder s-au numărat mulți evrei craioveni, dar și din Băilești, Turnu Severin. Au venit, la invitația comunității, președintele Consiliului Județean Dolj, *Ion Proteasa*, reprezentanți ai unor culte, profesori și studenți de la Facultatea de Iudaistică. Mesader a fost prof. *Iancu Isidor*. Comentariile despre istoria poporului evreu, pornind din *Hagada sef Pesah*, au fost făcute de președintele Comunității, prof. univ. dr. *Corneliu Sabetay*. Întrebările copiilor și cântecele lor au însuflețit atmosfera. În ultima zi de Pesah, la *Izkor*, au fost pomeniți și soldații israelieni căzuți în războaiele de apărare a Israelului.

● **GALAȚI**. Sederele colective, de la Restaurantul ritual, au atras participarea a numeroși evrei gălățeni, oaspeți braileni, invitați din partea presei locale, care au reflectat sărbătorirea Pesahului chiar în zilele următoare. Mesader a fost oficiantul de cult *Elias Ceaușu*, binecuvântarea lumânărilor de Pesah a fost făcută de prof. *Violeta Blumer*. Președintele Comunității, *Sorin Blumer*, a relevat cele mai importante semnificații ale sărbătorii și a mulțumit tuturor

Continuare în pag. 22